

Sygn. akt II PSKP 58/21

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 26 października 2021 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Krzysztof Rączka (przewodniczący)

SSN Zbigniew Korzeniowski

SSN Romualda Spyt (sprawozdawca)

w sprawie z powództwa J. W.

przeciwko A. [...] w W.

o odszkodowanie,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń
Społecznych w dniu 26 października 2021 r.,

skargi kasacyjnej powoda od wyroku Sądu Apelacyjnego w [...]

z dnia 6 czerwca 2019 r., sygn. akt III APa [...],

**I. uchyla zaskarżony wyrok w punkcie II. i III. i zmienia
poprzedzający go wyrok Sądu Okręgowego w W. z dnia 24 marca
2015 r., XXI P [...], w pkt II. i w punkcie III. (w części dotyczącej
kosztów postępowania zasądzonych na rzecz powoda) w ten
sposób, że**

**(-) zasądza od strony pozwanej na rzecz powoda kwotę 38 975
(trzydzieści osiem tysięcy dziewięćset siedemdziesiąt pięć) zł
wraz z ustawowymi odsetkami od 17 kwietnia 2009 r. do 31
grudnia 2015 r. oraz odsetkami ustawowymi za opóźnienie od 1
stycznia 2016 r. do dnia zapłaty,**

(-) zasądza od strony pozwanej na rzecz powoda kwotę 9 170 (dziewięć tysięcy sto siedemdziesiąt) zł tytułem zwrotu kosztów postępowania przed Sądem Okręgowym,

II. oddala wniosek powoda o zasądzenie kosztów postępowania przed Sądem Apelacyjnym,

III. zasądza od strony pozwanej na rzecz powoda kwotę 4 649 (cztery tysiące sześćset czterdzieści dziewięć) zł tytułem zwrotu kosztów dwukrotnego postępowania kasacyjnego.

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 24 marca 2015 r. Sąd Okręgowy w W. zasądził od A. [...] w W. na rzecz J.W. kwotę 179.724 zł wraz z ustawowymi odsetkami od dnia 14 sierpnia 2012 r. do dnia zapłaty tytułem odszkodowania, oddalił powództwo w pozostałym zakresie oraz orzekł o kosztach postępowania.

Sąd Apelacyjny w [...] wyrokiem z dnia 6 czerwca 2019 r. - uwzględniając częściowo apelację powoda - zmienił zaskarżony wyrok i od zasądzonej w kwoty 179.724 zł zasądził odsetki ustawowe za okres od 17 kwietnia 2009 r. do 31 grudnia 2015 r., a następnie odsetki za opóźnienie od 1 stycznia 2016 r. do dnia zapłaty, oddalił apelację powoda w pozostałej części, oddalił w całości apelację A. [...] w W. oraz orzekł o kosztach postępowania.

W sprawie ustalono, że J. W. był zatrudniony w pozwanej A. [...] z siedzibą w W. na podstawie umowy na czas nieokreślony od dnia 4 czerwca 2002 r., kolejno na stanowisku głównego specjalisty, zastępcy dyrektora zespołu oraz zastępcy dyrektora Departamentu [...] w A. [...] z siedzibą w W.. Strona pozwana w dniu 16 września 2004 r. rozwiązała z powodem umowę o pracę bez zachowania okresu wypowiedzenia w trybie dyscyplinarnym.

Wyrokiem z dnia 25 kwietnia 2006 r. Sąd Rejonowy w W. przywrócił powoda J. W. do pracy w pozwanej A. [...] w W. na poprzednich warunkach pracy i płacy pod warunkiem zgłoszenia przez powoda gotowości niezwłocznego podjęcia pracy w terminie 7 dni daty uprawomocnienia się orzeczenia. Wniesiona przez stronę pozwaną apelacja jako nieuzasadniona została oddalona prawomocnym wyrokiem Sądu Okręgowego w W. z dnia 29 marca 2007 r. Po prawomocnym wyroku, w dniu

1 kwietnia 2007 r., powód został przywrócony do pracy na stanowisku zastępcy dyrektora Departamentu [...], z wynagrodzeniem zasadniczym w wysokości 5.000 zł oraz dodatkiem funkcyjnym w kwocie 950 zł.

W dniu 24 kwietnia 2007 r. pozwana A. wypowiedziała powodowi warunki pracy i płacy, proponując stanowisko starszego specjalisty w Departamencie [...] z wynagrodzeniem 4.300 zł. Na skutek odwołania powoda od tej decyzji, Sąd Rejonowy w W., wyrokiem z dnia 11 sierpnia 2008 r., przywrócił powoda na dotychczasowe warunki pracy i płacy oraz zasądził różnicę wynagrodzenia pomiędzy otrzymywanym poprzednio a proponowanym. Wyrok uprawomocnił się w dniu 30 września 2008 r.

Powód domagał się wyrównania szkody w postaci utraty zarobku, który uzyskalby, gdyby umowa nie została rozwiązana, tj. kwoty równej wynagrodzeniu w okresie od 16 września 2004 r. do dnia 1 kwietnia 2007 r. w łącznej wysokości 6.950 zł miesięcznie, na co składało się wynagrodzenie podstawowe w wysokości 5.000 zł miesięcznie, dodatek stażowy 20% w kwocie 1.000 zł miesięcznie oraz dodatek funkcyjny w kwocie 950 zł miesięcznie, a także szkody wynikającej z obniżenia powyższego wynagrodzenia w okresie od 1 sierpnia 2007 r. do 29 września 2008 r. wraz z odsetkami. Sąd Apelacyjny podzielił stanowisko Sądu Okręgowego, że powód z winy umyślnej pracodawcy poniósł szkodę (art. 415 k.c.). Według Sądu Apelacyjnego, Sąd Okręgowy prawidłowo wyliczył wysokość szkody powstałej po stronie powoda na kwotę 179.724 zł (wynagrodzenie zasadnicze 5.000 zł + 950 zł dodatku stażowego przez okres pozostawania bez pracy, czyli okres 30,5 miesiąca, po pomniejszeniu o otrzymany w tym czasie zasiłek dla bezrobotnych). Uznał także za zasadne stanowisko Sądu Okręgowego, że zasądzone odszkodowanie nie może obejmować dodatku funkcyjnego, uznając, że jest to składnik ściśle związany z zajmowanym stanowiskiem funkcyjnym zastępcy dyrektora, które to stanowisko nie jest powierzane na czas nieokreślony i pracodawca ma prawo do odwołania pracownika z tej funkcji w każdej chwili. Podkreślił, że obsada stanowisk kierowniczych należy do kompetencji władczych każdego pracodawcy, co oznacza, że w praktyce pozwana A. nie miała obowiązku udowodnienia w tym postępowaniu, że powód mógł stracić stanowisko zastępcy dyrektora Departamentu, na skutek innych okoliczności niż te, które doprowadziły

do rozwiązania stosunku pracy bez wypowiedzenia. Podkreślił, też, że Sąd Okręgowy nie miał obowiązku czynienia ustaleń i rozważań na okoliczność innych potencjalnych elementów wynagrodzenia powoda, które ten utracił na skutek utraty pracy, takich jak możliwość podwyżki na skutek awansu czy innych, albowiem obowiązuje go zasada orzekania w granicach roszczeń zgłoszonych przez powoda, a takie w toku procesu nie były zgłaszane. W treści pozwu powód wyraźnie określił zarówno kwotę żadanego odszkodowania, jak i te elementy wynagrodzenia, które według niego powinny być uwzględnione przy określeniu jego wysokości. W ocenie Sądu Apelacyjnego, zasądzenie sumy pieniężnej, która wprawdzie mieści się w granicach kwotowych powództwa, lecz z innej podstawy faktycznej niż wskazana w pozwie, stanowi orzeczenie ponad żądanie, czyli orzeczenie wydane z naruszeniem art. 321 § 1 k.p.c. W końcu sam powód przyznał w uzasadnieniu apelacji, że sporządzona przez niego kalkulacja odszkodowania nie uwzględniała tych dodatkowych elementów wynagrodzenia.

W skardze kasacyjnej wniesionej od punktu III. powyższego wyroku (oddalającego apelację powoda w pozostałej części), powód zarzucił:

(-) naruszenie prawa materialnego, tj. art. 415 k.c. w związku z art. 361 § 1 k.c. w związku z art. 300 k.p. w związku z art. 57 § 1 k.p. i art. 58 k.p., przez ich błędną wykładnię prowadzącą do uznania, że przewidziany umową o pracę na czas nieokreślony stały składnik wynagrodzenia w postaci dodatku funkcyjnego nie może być uwzględniany do podstawy obliczania wysokości odszkodowania, pomimo że praca powoda na stanowisku zastępcy dyrektora departamentu była skutkiem zatrudnienia go na podstawie umowy o pracę na czas nieokreślony, a nie powołania, która to okoliczność nakazywała wręcz stosowanie tej samej ochrony dodatku funkcyjnego przysługującego powodowi co i wynagrodzenia zasadniczego, a przy ustaleniu spełnienia przesłanek odpowiedzialności odszkodowawczej pozwanego, dodatek funkcyjny powinien być uwzględniony przez Sąd Apelacyjny w [...] jako składnik wynagrodzenia służący wyliczeniu należnego powodowi odszkodowania;

(-) naruszenie przepisów postępowania mające istotny wpływ na wynik sprawy, tj. art. 328 § 2 k.p.c. w związku z art. 391 § 1 k.p.c. w związku z art. 382 k.p.c., przez brak przedstawienia w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku przyczyn

odmiennego potraktowania stałych składników wynagrodzenia powoda, tj. dodatku funkcyjnego i wynagrodzenia zasadniczego oraz dodatku stażowego oraz przyczyn odmowy uwzględnienia dodatku funkcyjnego przy wyliczaniu wysokości należnego powodowi odszkodowania, pomimo że ten składnik wynagrodzenia powoda korzystał z takiej samej ochrony jak wynagrodzenie zasadnicze i dodatek stażowy, a nadto przyczyn odmówienia dodatkowi funkcyjnemu charakteru stałego źródła dochodów powoda wpływającego na wysokość przysługującego mu odszkodowania, w kontekście pobierania przez powoda tego składnika wynagrodzenia również na innych stanowiskach oraz braku przedstawienia przez pozwanego jakichkolwiek realnych przyczyn, które mogłyby hipotetycznie doprowadzić do utraty przez powoda prawa do jego pobierania, co skutkowało niezasadnym oddaleniem apelacji w tym zakresie.

Skarżący wniósł o zmianę wyroku Sądu Apelacyjnego w [...] z dnia 6 czerwca 2019 r. w zaskarżonej części i zasądzenie od strony pozwanej na rzecz powoda, tytułem odszkodowania, kwoty 38.975 zł wraz z ustawowymi odsetkami od 17 kwietnia 2009 r. do 31 grudnia 2015 r. oraz odsetkami ustawowymi za opóźnienie od 1 stycznia 2016 r. do dnia zapłaty, a nadto zasądzenie od strony pozwanej na rzecz powoda zwrotu kosztów postępowania pierwszoinstancyjnego i apelacyjnego, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych od wyżej wymienionej kwoty należności głównej, jak również zwrotu kosztów postępowania kasacyjnego, w tym kosztów zastępstwa procesowego w niniejszym postępowaniu kasacyjnym, według norm przepisanych.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Na wstępie stwierdzić należy, że wbrew stanowisku skarżącego Sąd drugiej instancji wyjaśnił, dlaczego przy wyliczeniu należnego odszkodowania nie uwzględnił dodatku funkcyjnego. Mianowicie przyjął, że dodatek ten należał się powodowi za czas pełnienia funkcji zastępcy dyrektora departamentu, z której w każdym czasie pracodawca mógł go odwołać, a skoro tak, to utraty tego dodatku nie można wiązać z rozwiązaniem stosunku pracy bez wypowiedzenia (nie stanowi następstwa zdarzenia wywołującego szkodę). Taki właśnie pogląd jest zwalczany

przez skarżącego w ramach zarzutu naruszenia art. 415 k.c. w związku z art. 361 § 1 k.c. w związku z art. 300 k.p.

W rezultacie kluczowe znaczenie ma powyższy zarzut naruszenia prawa materialnego. Z przedstawionego w tej kwestii przez Sąd Okręgowy poglądu wynikałoby, że odwołuje się on do zasad obowiązujących przy zatrudnieniu na podstawie powołania. To bowiem pracownik zatrudniony na podstawie powołania może być w każdym czasie - niezwłocznie lub w określonym terminie - odwołany ze stanowiska przez organ, który go powołał; dotyczy to również pracownika, który na podstawie przepisów szczególnych został powołany na stanowisko na czas określony (art. 70 § 1 k.p.).

Należy jednak zwrócić uwagę, że art. 68 § 1 k.p. stanowi, że stosunek pracy nawiązuje się na podstawie powołania w przypadkach określonych w odrębnych przepisach, a zwrot użyty w art. 68 § 1 k.p. w „przypadkach określonych w odrębnych przepisach” oznacza, że z przepisu szczególnego musi wyraźnie wynikać dyspozycja przewidująca powstanie stosunku pracy z powołania (por. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 11 lipca 2017 r., I PK 201/16, LEX nr 2397620; z dnia 17 maja 2017 r., III PK 101/16, LEX nr 2321919; z dnia 6 kwietnia 2011 r., II UK 323/10, LEX nr 885015; z dnia 18 maja 2010 r., I PK 15/10, OSNP 2011 nr 21-22, poz. 272; z dnia 15 kwietnia 2010 r., II UK 296/09, LEX nr 602706; z dnia 3 kwietnia 2008 r., II PK 281/07, OSNP 2009 nr 17-18, poz. 221; z dnia 12 lipca 2007 r., I PK 45/07, OSNP 2008 nr 17-18, poz. 255 z glosą K. Paczoski GSP - Prz. Orz. 2009 nr 2, s. 111-118; z dnia 13 marca 2009 r., III PK 59/08, OSNP 2010 nr 21-22, poz. 257).

Z podstawy faktycznej zaskarżonego wyroku wynika, że powód był zatrudniony na podstawie umowy o pracę na czas nieokreślony. Potwierdzają to również przepisy obowiązujące w spornym okresie (od 16 września 2004 r. do 29 września 2008 r.). Dopiero bowiem ustawa z dnia 22 grudnia 2015 r. o zmianie ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2019 r., poz. 1505), dodając art. 9a do ustawy z dnia 9 maja 2008 r. o A. Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa (Dz.U. z 2014 r., poz. 1438 oraz z 2015 r. poz. 308 i 349) - od 11 stycznia 2016 r. - wprowadziła zasadę zatrudniania na podstawie powołania na stanowisku kierownika komórki organizacyjnej w Centrali A.

oraz jego zastępcy. Do tej pory wymienione stanowiska obsadzone były na podstawie umowy o pracę, bowiem wcześniej powyższa ustawa nie przewidywała podstawy zatrudnienia w oparciu o powołanie, podobnie jak poprzednio obowiązująca ustawa z dnia 29 grudnia 1993 r. o utworzeniu Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa (jednolity tekst: Dz.U. z 2005 r. Nr 31, poz. 264 ze zm.).

W konsekwencji, zatrudnienie na podstawie umowy o pracę stabilizuje zatrudnienie w ten sposób, że, inaczej niż przy powołaniu, pracownik nie może być w każdym czasie - niezwłocznie lub w określonym terminie - odwołany ze stanowiska (zob. art. 70 § 1 k.p.). Zatem teza Sądu Apelacyjnego, że pozbawienie powoda dodatku funkcyjnego, a co za tym idzie, stanowiska powiązanego z tym dodatkiem - stanowiska zastępcy dyrektora departamentu – mogło nastąpić w każdym czasie, jest nieuprawniona. Pozbawienie tego stanowiska wymagałoby wypowiedzenia definitywnego lub zmieniającego. Tego rodzaju wypowiedzenie, aby było legalne, wymagałoby zaistnienia uzasadnionych podstaw i tylko wtedy, gdyby one zaistniały w spornym okresie, można by uznać, że nie ma związku przyczynowego między działaniem strony pozwanej (rozwiązaniem stosunku pracy bez wypowiedzenia) a powstałym skutkiem w postaci szkody (art. 361 § 1 k.c.).

Mając na uwadze powyższe, Sąd Najwyższy na podstawie art. 398¹⁶ k.p.c. w związku z art. 98 § 1 k.p.c. w związku z § 2 pkt 7, § 9 ust. 1 pkt 2 oraz § 10 ust. 4 pkt 2 oraz rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie (Dz.U. z 2018 r., poz. 1800 ze zm.), mając przy tym na względzie, że nie został uchylony pkt V zaskarżonego wyroku Sądu Apelacyjnego, w którym Sąd ten zasądził od strony pozwanej na rzecz powoda 100% kosztów postępowania apelacyjnego.

a.s.